

Björn Asserhed. *Gardens in the Wasteland: Christian Formation in Three Swedish Church Plants*. Bromma: Enskilda Högskolan Stockholm. 2024. 288 s.

Bidrar 2020-talets församlingsplanteringar till att vända den trend av krympande medlemssiffror som många kyrkor i dag upplever? Vilka utmaningar står planteringarna inför när det gäller relationerna till etablerade lokala församlingar och till det omgivande sekulära samhället?

Det är exempel på för dagens kristna kyrka relevanta frågor som behandlas i Björn Asserheds avhandling. Han utgår från iakttagelsen att den kristna kyrkan i Sverige förlorat sin roll att förmedla sociala normer och skapa moralnarrativ. När andra institutioner i stället gör detta ges inte mycket utrymme för transcendens. Därmed blir gudstro förvisad till den privata sfären. Asserhed pekar på församlingsplanteringen som en strävan att bryta denna trend.

Begreppet församlingsplantering har vuxit fram under de senaste tre decennierna. Asserhed skiljer mellan församlingsplanteringar, nya församlingar och etablerade församlingar. Det är en viktig distinktion för att kunna historiskt beskriva de etablerade församlingarnas attityder till nya initiativ. I en doktorsavhandling från 1995, *Livsstiler eller organisation: En studie av några kristna gemenskapsgrupper i 1980-talets Sverige* beskriver Knut Frohm de så kallade gemenskaper som växte fram under 1970- och 1980-talen och som på många sätt liknar nutida församlingsplanteringar. De upplevdes av sin samtids samfund som starka hot – nu initieras planteringar ofta av just samfunden. Han visar dock att en viss rädsla att förlora medlemmar fortfarande finns kvar.

Asserhed nämner inte Frohms studie. Därremot lyfter han fram avhandlingen *Church Planting in Sweden in the 21st Century: A Model for New Methodist Churches* från 1999 av Peter Svanberg som den enda signifikanta undersökningen av svenska församlingsplanteringar. Forskningen på sentida svenska

församlingsplanteringar är mager, därför fyller Asserheds avhandling en viktig lucka, även om det finns flera studier från andra länder, vilket framgår av avhandlingens forskningsöversikt.

När Asserhed betraktar företeelsen församlingsplantering landar han i fyra forskningsfrågor som kan sammanfattas på följande sätt: Hur uttrycks kallelse och intentioner i församlingsplanteringarna? Vilka praktiker går att finna? Hur formas människorna mot en levd kristen identitet? Vilka kulturella spänningar behöver planteringarna förhandla?

I avhandlingen beskriver han hur tre församlingsplanteringar i varsin medelstor stad söker vägar att bli relevanta i den svenska kulturen, att bli trädgårdar i en sekulär ödemark. Han har undersökt dem i huvudsak med hjälp av intervjuer och fältstudier under 2020–2021, och läsaren får bekanta sig med deras olika sätt att beskriva sin kallelse, identitet och praktik samt sina kulturmöten. Asserhed finner i församlingsplanteringar tacksamma forskningsobjekt, då de ofta är innovativa i att finna nya former för tro och liv. Denna kreativitet ser han som viktig för att vitalisera den kristna kyrkan. Den uttrycks i villighet att ta risker och i ungdomlighet.

Asserhed finner att alla de tre församlingsplanteringarna ser sin kallelse som missionell; de är kallade och utsända till människor i en starkt sekulariserad kontext, till platser där traditionella ekklesiala strukturer har krympt eller försvunnit. Deras formativa praktiker är inriktade på tjänst i specifika områden, de vill vara innovativa i att vara kyrka, vara kulturellt relevanta, och de inkluderar i olika grad väckelsemöten, konventikeln och det sociala arbetets former – om än i ny skepnad men ändå inte helt olik pionjärtidens praktiker.

”Industristadens” församlingsplantering uttrycker sin missionella kallelse genom att samlas i stadens kulturbyggnad där de är tydligt exponerade för många människor. Den stora, kostsamma och centralt belägna

mötesplatsen är viktig, eftersom deras primära praktik är samlingar i en form som påminner om det traditionella väckelsemötet. I missionskallelsen ligger också ett stort engagemang på sociala medier.

I ”Hamnstadens” församlingsplantering möter vi församlingsplanterare med en kallelse till socialt arbete bland människor i utanförskap. Deras missionella telos visar sig i att de är beredda att överskrida kulturella barriärer för att betjäna främlingar. De har sålt den kyrkobyggnad de fick ”ärva” av en frikyrkoförsamling och hyr en lokal med skyltfönster för att synas och lättare fullgöra sin kallelse.

I ”Katedralstaden” har församlingsplanteringen över huvud taget ingen kyrkolokal, utan deras samlingar hålls under den varma årstiden i en park, i övrigt i hem eller som bönepromenader med upp till trettio personer närvarande. Att vara nära de människor som bor i närsamhället är av stor betydelse. Smågrupper i konventikelns form, där tron kan utforskas utifrån en närmast metodistisk förebild, är därför centrala i denna församlingsplanterings missionspraktik.

Det är missionella argument som motiveerar planteringarna att mötas på platser utan liturgiska referenser. Församlingsplanterarna understryker i stället vikten av nära relationer, vilka tillsammans med valet av musikgenrer utgör medel att nå målen.

Särskilt intressant är att läsa om de kulturella spänningar Asserhed identifierar och som skapar behov av förhandlingar med den ”sekulära ödemarken” om hur kristen tro kan levas i just denna kultur. De tre planteringarna förefaller influerade av en pietistisk livshållning med idéer om ett moraliskt rent liv. Men de driver inte denna hållning utan kan snarare uppfattas som tillbakalutade med inställningen att den helige Ande efter hand ger varje person insikt, att det är en fråga om tid för växt och mognad. Detta möjliggör för människor att uppleva sig som helt inkluderade utan att ens identifiera sig som kristna. Den inställningen tycks underlätta

förhandlingar med andra subkulturer om exempelvis relevans, individualism och makt.

Ger avhandlingen någon vägledning om vilka formativa praktiker som bäst stödjer och motiverar postmodernitetens människors formativa livsbanor in i en församlingsplantering? Asserhed betonar att studien inte avsett att jämföra församlingsplanteringarna. Men det går ändå att ana – åtminstone om man läser med underteknads färgade glasögon – fördelar i formeringen av församlingsplanteringen i Katedralstaden. Planterad i en ekumenisk mylla och med bidrag från andra församlingars vattenkännor förefaller den ha förutsättningar till det som Asserhed pekar på som eftersträvsvärt, exempelvis hållbarhet över tid. Han ser i församlingsplanteringarna över lag – och stöder sig då på forskare som Mattias Neve och Pete Ward – möjligheter att genom att delta i en ekumenisk teologisk reflexion bidra till att den kristna kyrkan vare sig blir ett museum eller bara en spegling av den samtida kulturen. För att kunna säga mer om planteringarnas funktion och potential behövs dock fortsatt forskning, vilket också Asserhed framhåller i sin mycket läsvärda och i tidigare internationell forskning väl förankrade avhandling.

Som en källa för reflexion bland församlingsutvecklare om begrepp som balans mellan anpassningsbarhet och kristen integritet, prestation, hållbarhet, moral, kulturöverskridande och demokrati utgör den forskning som Asserhed presenterar redan i dag ett gott bidrag.

Arne Olsson

TD, Uddevalla

DOI: 10.51619/stk.v100i3.26539

Erik Aurelius. *Jesu liknelser*. Skellefteå:

Artos. 2023. 165 s.

En recension av denna bok inleds lämpligen med en kortversion, som säger det viktigaste: Köp! Läs! Inspireras!

Erik Aurelius, professor emeritus i biblisk teologi i Göttingen, biskop emeritus i